

ment, es pugui pensar, en gent i llocs d'aqueixa mena, en cap imitació castellana. Pel que fa a *bones tardes*, aquest és l'ús únic que ha existit en la llengua fins al segle XX, i fins als anys trenta no s'havia sentit a dir mai altra cosa fora d'algun maniàtic descastellanitzador o amb «idees pròpies». ² *Bona nit* sembla haver estat sempre únic en català, però ja se sap que en aquesta mena de fraseologia solament compta l'ús, amb propagació sovint un poc capritxosa: no hi ha castellanisme més segur i més lleig que el d'usar el mot *nit* en lloc de *vespre* parlant d'una hora anterior a les deu o les nou, i no obstant mai no s'ha dit *bon vespre* sinó *bona nit* des d'abans de la posta de sol (és un poc estrany i còmic que alguns dels acèrrims del *bona tarda* siguin els mateixos que ens citen per a les *set de la nit*; és de tómer que ells mateixos ens descobreixin qualsevol dia que hauríem de dir *bon vespre*).

Pel que fa a certs moments de l'any, se sol desitjar *bones Pasqües* tot i que no es tracta més que de l'endemà de la Resurrecció; en castellà, on es va introduir la singular usança de parlar de *las Pascuas de Navidad*, estrany a la nostra llengua, també es desitja unes *buenas Navidades*, segurament a base d'això, ús força inesperat, que veiem també practicat ²⁵ per alguns valencians (certament enlloc més no s'ha dit *uns bons Nadals*, i això sí que té tot l'aire d'un calc del castellà). Altrament és possible que parlant de festes o moments anyals, el fet tingui ja índole i fins origen diferent.

Pel que fa a les parts del dia fóra interessant d'indagar l'origen d'aquest ús plural i no sé que s'hagi fet. Es pot imaginar que nasqués a l'Edat Mitjana, quan la gent d'església ficava tant de llatí en la correntia del llenguatge romanç, propagant l'ús de *bona dies* i *bona nox*, formes que per al vulgar havien de sonar com a plurals en -s, dignes d'imitació com a oïts a gent culta. El fet és que *bona dies* va ser d'ús corrent en romànic, en el llenguatge col·loquial, almenys a Castella, i almenys fins al S. XVI, com ens ensenyen les comèdies de Torres Naharro (veg. *DHiAc. Esp.*, s. v.); ³ fóra natural que això, en recular la popularitat del llatí de sagristia, es vagi adaptar en *bon dies*, *buenos días*, *buenas noches* (i potser aquest, precisament per això, com sigui que *nit* ja poc s'assembla a *nox*, però sí *noche*, en català va restar sense influència).

Bones tardes és clar que és secundari, i analògic de *bon dies*, *buenos días*, i avui l'ús del neologisme *bona tarda*, des de fa uns vint anys està guanyant en català tant de terreny, que prou podrà acabar per imposar-se. També en aqueixos detalls trivials es pot lamentar l'esborrament de la varietat tradicional, però com sigui que *bon dia* i *bona nit* siguin més importants que *bones tardes*, no serà estrany que es consumi aquesta innovació; i tan superficial, i gairebé tan pedantesc, fóra mostrar-s'hi irreconciliablement intransigent com ho fou l'inventar-ho; en aquest sentit em sembla bé que el *DFa.* ho recollís (s. v. *tarda*).

Així com era usual antigament abreujar en *mala* ⁶⁰

hora, reduint-lo a *mala* (*mala la féu Na Maria ---, fama o terra mala guanyada*, d'on després *malaguançada*, *-nyat*), també es va usar amb caràcter adverbial *bona*, cosa que aviat es petrificà en el cas del nom de persona *Bona-nat*, *Bona-nada*, 'nascut en bona hora, beneït', que acabà per convertir-se en *Boronat*, amb una pronúncia dissimilada, com la del vulgarisme *bora nit*. De l'ús més ampli que havia tingut això, a manera de partícula desiderativa, tenim algun ex. en St. Vicent Ferrer: «cada dia oïen missa ans que fessen res; e ara com? *Bona* ja plagués a Déu que lo dichmenge la oïssen, mas no-s fa» (*Sermons* II, 217.13).

Donem una petita selecció d'usos fraseològics importants i d'origen poc clar. Sovint es diu *tenir de bo amb algú* 'tenir-hi influència': «En Boladeras... En Graells m'havia dit que hi *tenia* molt de bo, i em penso que m'hi haurà recomanat» (carta de P. Coromines, 10-r-1903). Parallel a això sembla *fer de bo* 'elogiar habitualment una persona parlant amb un altre per fer-la-hi ben veure, perquè s'hi faci molt amiga o l'afavoreixi; sovint aplicat als amics o parents que fomenten la possibilitat d'una inclinació amorosa, encara que en general es pot aplicar a relacions humanes de qualsevol mena'.⁴ Es construeix més sovint a manera d'intransitiu, si bé de vegades se sent també transitivament a gent de llenguatge ben correcte: d'aquella manera en el *DFa.* (s. v. *bo*).⁵ De tota manera hem de creure que la construcció intransitiva fou la inicial; com que sens dubte és frase fixa ja antiga, potser nasqué d'un ús partitiu com ho seria en francès «lui faire du bon, lui faire du bien, auprès de quelqu'un» (car no oblidem que en occità i en català antic el partitiu més correntment no duu article, *li faire de bonnos causos*). Però caldria més estudi per decidir si l'origen no es trobaria més aviat en un ús de *bo* substantivat amb el sentit d'«intermediari benèvol», cf. en el *Tirant* «parlà ab lo rei Escariano e ab la Reina --- e suplicà-ls que fossen *bons* en lo perdó que volia demanar a Tirant» (cap. 366, ed. Riq., p. 996), i hi ha també en aquest tipus de llenguatge d'altres usos connexos: «Lo rei Escariano, volent-ho fer tot bo, dreçà les sues paraules a Tirant» (cap. 364).

Diverses construccions fixades en combinació amb tals elements: *bo de fer* mall., allà on el català central diu *de bon fer*: «no me pots dir mai 'la dona d'aigo'. Idò, casem-nos, que això és ben *bo de fer*» (rondalla, de l'Arx. Lluís Salvador, p. 219). I també s'ha dit *fer bon* + inf. per 'ser beneficiós': «en lo terme de Olius feya bon conrear i tenir propietats, perquè, almanco, si res milloraven era tot de aquells que les milloraven (a. 1588, *BCEC*, 1908, 139). a Menorca, més singulars són *fer bo* 'anar bé, guanyar', i *bo a* + inf. per 'digne de, bo de' (això no és *bo a* sentir, *bo a escoltar*, *a menjar*, A. Ferrer Guinart, *Rond.*, 219, 214), però allí també frases amb *de bo* (Camps i Mercadal, *Folkkl. Men.* II, 12).

La frase adverbial per dir 'de veres', degué començar per ser simplement *de bo*, que sovint es va usar duplicada *de bo de bo*, en les diverses comarques del Principat, sense excloure'n la llengua literària: «no